

Furcsaságok

Úgy látom, korunkra jellemző komoly demokráciadeficit az építőiparra is rányomja bélyegét. A mérnöki munka, a gondolkodás a tudásra, a tényekre támaszkodik, és idegen tőle a pontosan meghatározhatatlan szubjektív értékítélet. Az utóbbi évek gyakorlatába viszont belopakodik a hatalmon lévők véleménye, hozzáállása szerinti elbírálás. Ilyenek találhatók a sorra születő törvények, kormányrendeletek, végrehajtási utasítások között. Ilyen jogszabályokat először az egészségügy és az oktatás területén vezettek be, most az építésgazdaság működését alapvetően meghatározó két törvény, a 2023. évi LXIX. törvény az állami beruházások rendjéről és a 2023. évi C. törvény a magyar építészetéről szóló törvények kiegészítései vannak soron.

A magyar építészetéről szóló törvényt – nagyon sok hibájával együtt – az Országgyűlés megszavazta, hatályba lépett, illetve, ahogy azt előző jegyzetemben is megírtam, egyes részei késleltetve lépnek hatályba. Azt mondják, ezt már nem illik kifogásolni, nem lehet rajta segíteni. Én mégis megemlíteném, hogy ez a törvény négy korábbi törvény tartalmi konglomerátuma, amelybe belekeverték a rendszerváltás által lehetővé vált demokratikus átalakulás keretében az 1988–1989-ben elindult mérnöki önszerveződés eredményeként megszületett „1966. évi törvény a tervező- és szakértő mérnökök, valamint építészek szakmai kamaráiról” cím alatt megjelent jogszabályt. Az Országgyűlés – a hazai hagyományokat és a fejlett demokráciák gyakorlatát követve – a környezet alakítása, fejlesztése és védelme szempontjából meghatározó tervező- és szakértő mérnökök és építészek tevékenységének jelentőségét elismerve, a szakmai és etikai elvek érvényesítéséhez szükséges szakmai öngazgatást támogatva hozta létre ezt a törvényt. És most ezt a törvényt önállóságtól megfosztva beolvasztották az új jogszabályba, amelynek következtében úgy gondolom, sérülhet a kamarák autonómi-

ája. A törvény előzetes vitája során nagyon sok szakmai kérdésre kitértünk, de valahogy nem észleltem a tiltakozást a kamarák részéről, beletörődést tapasztaltam, és megelégedtünk azzal, hogy néhány régóta beterveztett javaslatunk egy részét elfogadták és beépítették a megjelent jogszabályokba. Félelmemet arra alapozom, hogy ismervé a mai jogszabályalkotás gyakorlatát, a megalkotott törvényt egy úgynevezett salátatörvénybe bekeverve bármikor módosíthatják anélkül, hogy abba a kamaráknak beleszólása lehetne.

A másik furcsaság ebben a törvényben a sokat emlegetett „polgári jó ízlés” és az „építészeti minőség” alapelve. Ezt valaki kitalálta és beleragadt a törvénybe és hozzáigazították a magyarázatot. „A »polgár« kifejezés a jogalkotó minőségmegőrző elkötelezettségi szándékát hivatott kifejezni. A »jó ízlés« normaszinten »ítélőképesség«-et jelent. Ebben a szóösszetételben a gyakorlatban tapasztalható társadalmi differenciáltság kerül nevesítésre, amely szerint érzékelhető (ha objektíven nem is mérhető, de tapasztalható) egy tudatossági, tájékozottsági, tanultsági, kifinomultsági szemléletet követő hozzáállás.” Faramuci magyarázat, és kérdés, hogy az országosan felállítandó zsűrik milyen „objektív” szemléletet képviselnek. A törvényalkotók példaképekül hozzák Lechner Ödön, Kós Károly és Makovecz Imre építészeket, akik kétségkívül komoly és nagy alkotói a magyar építészetnek, de nem gondolom, hogy ők az egyszerű polgári jóízlés képviselői. Az ő alkotásaik kiemelkedő építészeti emlékeink, de a magam részéről, ha már lehet szubjektív véleményt mondani általánosan, a mindennapokban inkább választanám elfogadhatónak Kozma Lajos, Fischer József vagy Molnár Farkas munkáit.

Hasonló „objektív” értékítéletre ad lehetőséget az állami beruházásokról szóló törvény még véleményezés alatt álló „Tervező és Kivitelező értékelési rendszere” címen az Állami Beruházási Érdekegyeztető Tanács elé terjesztett jogszabály. A tervezet szerint

az építési miniszter által kijelölt auditáló szervezet a megkötött tervezési és kivitelezési szerződések adataiból értékeli a projekt szereplőit. Az értékelés egy vállalkozás vagy vállalati projekt teljesítésének, pénzügyi stabilitásának, fenntarthatósági és környezetvédelmi minőségének, valamint társadalmi szerepvállalási mutatóinak elemzése alapján történik. Ehhez a szereplőknek adatszolgáltatási kötelezettségük lesz, amit az auditáló gyűjt és felhasznál javaslatához, mely után esetleg az adott vállalkozás további közbeszerzési lehetőségét korlátozhatják. Rengeteg adat áll majd a döntéshozó rendelkezésére és ez az adatkavalkád lehetővé teszi a szubjektív elbírálást. Például a cégek nagyságrendje, területi elhelyezkedése befolyásolhatja a bírálati szempontok közötti társadalmi felelősségvállalás megítélését, ha a vállalkozás közreműködését a közösségi életben vagy a szakmunkásképzésben elégtelennek találják.

A kormány előterjesztett egy új salátatörvény csomagot, amelyben új versenyszabályokat vezetne be, ebben először megemlíttettek egy bevezetendő új kategóriát az „alapvető jelentőségű vállalkozás”-t (AJV) mint új, meghatározhatatlan fogalmat. Szerencsére az általános felzúdulás hatására ezt törölték a tervezetből, de elképzelhető, hogy az e mögé bújtatott szándékot megvalósítják.

Bizonyára a cikkemben leírtakról sok vitát fogunk folytatni, de az nem kérdés, hogy törekedni kell a szubjektív elbírálási lehetőségek kizárására.

Bálint Péter